

KIÚT

„Nincs el nem rontott élet.”

Goethe

11.

Első lépcsőfok, második, harmadik...

A csalárd mesének se füle, se farka. Az igaz mesének, ha füllentésen kapom, megcibálom a fülét, ha meg hazudni merészel, farkánál fogva úgy elrepítem, hogy sohanapján ér földet. Az én mesém igaz mese, Sárika, mert nem tudom, csiribí-csiribá, az emlékeimet rózsaszínűvé varázsolni. Ha tudnám, akkor tündérmese sikeredne a mesémből. A kerttündérek nem ismerik ugyan a bánatot és a könnyeket, de az igaz szerelmet se. Mivé lenne egy várúrnő igaz szerelem nélkül, hmm? Boszorkánnyá, br-r! Éjt nappá téve gyűlölné, ami után titokban vágyik. Mi más miatt akarná a többi várúrnő sorsát, ameddig csak a csodatükre ellát, boldogtalanná tenni?

Első lépcsőfok, második...

Egy lépést se tovább Emmuska-muska!

Azon kaptam magam, hogy a retikülömben kotorászok, a kézitükroimet keresem. Bezzeg máskor egyből a kezembe akad! Mintha nem lenne egyéb dolgom, csak hogy lépten-nyomon szebbnek óhajtsam magam látni és láttatni. Dezodor, telefon, pénztárca... A telefont elfelejtettem rátenni a töltőre, pénzt se vettem magamhoz. A tárcában jó, ha van, összevissza, húsz hriveny. Mire elég ma húsz hrivnya? Éhbetegségre. Mamám nem fog feltámadni, hogy különb konyhán tartson.

Mély sóhaj, kifúj!

Na, még egyszer!

Addig-addig, hogy a végén majd szétpukkadtam.

A nővérszobában az öltözőszekrényemet lakattal zárom.

– Előlem ne bujkáljon! – szoltam, mit szoltam, kikeltem magamból, és mire se várva, lecibáltam a retikült a vállamról, hogy mihamarább belelássak. – Zsebkendő, fésű, rúzs... Csak nem Sárika... Netovább! Nyugi, Emmuska-muska! Az előszobától kezdve a kisszobáig tele a lakásod tükörrel. Falitükör, asztali tükör, állótükör: szakmányban gyönyörködhet magában.

Sáríka, Sáríka...

A Franko¹ úti iskolában kevés volt az osztályterem, másodikban és harmadikban délután kellett iskolába járnom. Osztálytársaimmal az óráközi szünetekben fogócskáztunk vagy versenyt futottunk az ürességtől kongó emeleti folyosón, meg bemelegedtünk a nyitva felejtett szertárákba, egyszer a tanáriba és... Tanítás után félttem egyedül hazaindulni. Télidőben korán sötétedik. A fiúknak könnyű, tudnak futni a síkos járdán. Ircsi, Anikó, Etuka: tizennégyen voltunk lányok a B-ben, és egyikőnk se lakott közel az iskolához. Legtöbbször apu jött értem, és hazaút közben mindig beszámoltatott: mit tanultam ma, mi a házi feladat, miért a táskámban hordom a sapkám... Csak akkor szakított félbe, egyszer-egyszer, ha a másik osztályról kezdtem beszélni. S olyankor megmagyarázta, hogy miért nem szabad irigykednem az Á osztályban tanuló lányokra.

– Nem a tanuláson fog jární az eszed, hanem az Á osztályos lányokon, hogy mi mindenük van, ami neked nincs.

– Akkor is ötöst kapnak apu, ha nem felelnek. A tanító nénijüknek, Margareta Jozsipovnáának a születésnapjára kristályvázát és sok csokor virágot vásároltak.

– Hú! – csóválta a fejét apu, majd mondta tovább a magáét: – A végén megbuktat tanító nénid, és kétszer fogod jární a harmadik osztályt!

– Tiszta ötös vagyok, csak számtanból van négyesem – durcáskodtam tovább.

– Hmm! – hűmmögött apu, és nagyon elhallgatott, de amint a sarkon befordultunk az utcánkba, ott folytatta, ahol abba hagyta: – Ígérd meg, kis-lányom, hogy holnaptól nem fogsz irigykedni!

Ígérni könnyű!

– Mamám, délután mehetek benne iskolába?

– Ha délig elkészülök veled, akkor igen.

– Mamám!

– Hallgatlak.

– Sáríkáknak a Mikulás fekete színű bundát hozott a pult alól. Anyunak valakik megsúgták, hogy a nővéremnek tiszta ötös lesz a félévi bizonyítványa, azért, meg azért, mert már nem irigykedem.

– Tudok róla, hogy mit hozott Sáríkáknak a Mikulás. Háromszáz rubelt aggatni egy süldőlánynak!

– Nekem három bugyit, két vastag zoknit rakott a cipőm mellé, meg egy bojtos téli sapkát, olyan piros csíkosat, amilyenben az ovisok járnak, pedig csak számtanból van négyesem.

– Anyádra vall. Emmuska, mi történt, valóban veszekedtek apádék, miután eljárt a Mikulás? Elzát másnap ideverte a kisördög, és összehordott rólatok hetet-havat, nem tudom, mit higgyek.

– Hát...

– Kikapsz odahaza, ha elmondod?

– Mamám, én még kislány vagyok, vagy már nagylány? Anyu azt állította, hogy kislány, apu meg azt, hogy nem ejtettek a fejemre, pontosan tudom, mi miért történik körülöttem. Ez azért volt úgy, mamám, mert apu mindig dühös lesz anyura, ha sírni lát. Meg... meg azt is mondta, mikor becsapta maga után a konyhaajtót, hogy a Mikulás ezúttal egy jó nagy fenékbe rúgást érdemel, nem köszönetet.

– Más nem történt?

– De. Szerdán megígértem apunak, hogy nem fogok többé irigykedni az „Á” osztályos lányokra. Tegnap is kivételeztek velük a sztalovába², és én csak azért se irigykedtem. Tudod, az Á-soknak melegen poharazták ki a forralt tejet, a mi osztályunknak langyosan, az ő tejükben elolvadt a cukros kakaó, a mienkbe’ nem. Egyáltalán nem irigykedtem, hagytam, hogy fájjon. Mamám, miért olyan rossz nagyon félni?

– Mit csinált egyszer a drágalátos menyem!?

– Velem, anyu, semmit. Sáríkáat íratta be a harmincrubeles tánciskolába. Apunak a gyárban kellett megtudnia, hogy hová jár a nagylánya csütörtök meg szombat délután. Mikor eljött utánam az iskolába, arra kért, hogy most ne kérdezzem, mert emberölő kedve van. Nem kérdeztem, mégis beszélt.

– Miket mondott?

– Káromkodott, meg szidta anyut. Anyu tudván tudta, hogy az iskolában újév után tánciskola indul, meg azt is, hogy csak tíz rubelt kell fizetni Jenő bácsinak. Jenő bácsi kiváló tánctanár, és még azt is mondta róla, hogy akik ma a városban táncolni tudnak, azok mind nála tanultak. Neki bikkfalába van, mégis megtanította a keringőre, a tangóra... A többire nem emlékszem. Anyu haragosan nyitott nekünk ajtót, azt kiabálta, hogy Jenő bácsi végképp nem érdekli, Sáríkáának ott a helye, ahol a többi városi lánynak. Az igaz, hogy az iskola tornatermében nincsenek tükrök a falon, mint a kultúrházban, bordásfalak vannak, de a nagyfiúk és a nagylányok, ha ráunnak a táncolásra, a mászó kötelekbe kapaszkodva kedvükre hintázhatnak. A kultúrházban ilyen nincs, meg olyan sincs, hogy a tanáraik rájuk néznek. A kultúrházban az van, kiabálta apu a konyhában, hogy a komszomolista³ lányok tudnak vigyázni magukra. Megvigyázzák magukat a kom-

munistáknak! Szajhává válnak egytől egyig! Erre olyan nagy csönd lett a házban, de olyan... Sáríka is megijedt, én is megijedtem, reszketünk a meleg szobában, annyira féltünk.

Arra eszméltem, hogy sajtó fenékkal ülök a harmadik lépcsőfokon, nem értve, tudva, hogy miért és mikor huppantam le. Senki nem kért meg rá, vagy parancsolta, hogy csüccs! A retikulóm tartalma ott hevert előttem szanaszét, és a fülemben mind hangosabban zakatolt mamám lábbalhajtó varrógépe. A mamámé, aki, ha neki ült varrni, addig nem állt fel a varrógépe mellől, míg a megkezdett munkával nem végzett. Így szoktam meg, mondogatta az utcabéli asszonyoknak, akik hozzájártak szoknyát, ruhát utána igazítani, felszegetni. Valójában az iskolai hittanárának köszönhette a szorgalmát, aki, miután feladta a házi feladatot, kórusban, mindig elisméltette az osztállyal az idézetet. Mamám egyszer mondta el előttem, mégis megtanultam, hogy aki csak egyetlen dolgot elvégez, a lehető legtöbbet végzi⁴. Akkor nap mégis felállt, odahagyta a varrógépen a barna színű kabátom. A kifordított lyukas zsebeket, a nagy fekete gombokat, amik jobban passzoltak színünkkel a prémhez, mint a pár szál cérnán fityegő pirosak. Nagyapa télikabátjának prémgallérjából lett a kabátkámnak gallérja, sőt még a kézelőre, a zsebkivágásra is telt belőle egy-egy vékony csík. Ha Sáríka jobban megvigyázza, nyugodt szívvel ráfoghattam volna az iskolában, hogy anyu a pult alól vette. De nem becsülte meg. Mamám mikor meglátta rajtam, összecsapta a tenyerét, és azt kérdezte: a kabátom háta mióta uzsonnázik zsíros kenyeret? A messze rikító lilás foltot, a bal zsebbe tört tintásüveg nyomát nem hozta szóba, én meg nem mertem.

Mamám felállt, érted, Sáríka, felállt, és azzal ült le mellém, ölelt magához a kiságyon, hogyha legközelebb félni találok, azonnal gondoljak arra, hogy ő engem nagyon, de nagyon szeret!

12.

A testemet naponta szokom, a falitükörben, az állótükörben, a nyitott ablakok üvegében, de az igazság nem ez, és még az sem, hogy egyszer-egyszer hunyorgáson kapom magam, hanem az, hogy az igazság bennem van. Amit mesterkéltnél távlatlalt és félhomállyal, nem lehet csak úgy, ukmukfukk, megszipíteni. Ezért nehéz kimondani. Mi van, ha kiderül, hogy az arcát tucatnyi ránc barázdálja, haja őszül, a teltkarcsú elevensége lassan kétérét görnyed? Hmm? Jön a tessék tovább hunyorgni! Nem, Sáríka. A tessék, nem szégyellni jön, hogy majd ötven évig halogattam, mindig majd holnap akartam elmondani.

Egyszer hallgatni helyes, megszólalni helytelen.

Másszor hallgatni helytelen, megszólalni helyes.

„Gyávává vált Emma nővér, állítaná fel a diagnózist Komarov doktor, azért esett fenékre.”

Nem vagyok gyáva!

Ültem a lépcsőfokon, hol az egyik lábamat nyújtottam ki, hol a másikat, hátrafeszítet lábfejjel. Szorongtam, na, mamám szeretetét nem akartam holmi kis lábgörcsökre pazarolni. Ahhoz, hogy ne féljek, elég, ha felállok. Az iskolában felállva feleltünk. Míg a padban ültem, együtt szorongtam az osztálytársaimmal, hogy az elhangzó kérdés után nehogymint szólítson fel válaszádsra a tanítónő. Érdekes, ha tudtam a választ, ha nem, amint felálltam, elszállt a félelmem. Apu drukknak nevezte.

Nem lelátón ülök, apu!

Megy le a várúrnő a lépcsőn, a Sárkányok völgyébe igyekeznek, mert a senki földjéről csak oda vezet út.

– Hogy van?

– Megjött az étvágya, de még mindig hallgat, Igor Vasziljevics, pedig folyton beszélek hozzá, kérdezzem, meséket mondok neki. Makacskodna?

– Maga hogy van, Emma Kárlóvná?

– Nem értem!

– Azért van a három szabadnap, hogy odahaza kipihenje a huszonnégy órás idegi megterhelést.

– Sáríka ápolása nem esik nehezemre, végül is a nővérem.

– Még egyszer megkérdezem, hogy van? Nem szédül? Az étvágygal hogy áll? Szokott lenni székrekedése?

– Na de...

– Engedje meg, hogy beutaljam Sáríkat a nagykórházba. Megmagyarázom. Kihelyezzük a poszttraumás stresszben szenvedő kiskatonákat ide, a rehab intézetbe. Erdő, friss levegő, csend. Májustól az alkoholisták szabadságra mennek, az itt csellengő pár beteg elfér egy kórteremben.

– Mióta tálalgotom már, hogy mit kereshet maga itt!

– Ha odafönt rábólintanak a javaslatomra, újra együtt fogunk dolgozni, Emma nővér. Mit szól hozzá?

– Remélni sem mertem!

– A nagykórházban megszűnik a zsúfoltság, és Sáríkanak is könnyebb lesz, higgye el, nem beszélve magáról, meg arról a kis asszonykáról, akivel a lakásában találkozottam.

– Ágnes.

Ági, hol vagy? Ha itt lennél, segítenél felszedni a lépcsőről a holmimat. A derekam, a hátam, a vállam, semmim sem a régi. Egyedül az igazság nem avul el, Ágikám. Kisolló, kulcsesomó, notesz... Ni, a szemüvegem, hány injekciózást, infúzió-bekötést kellett már végbenéznie, istenem, de hányat! Bárcsak ne jöttem volna ki érte a nagyszobából, most nem hajigálnám a kis dolgaimat, sitty-sutty, a retikülömbe. A paszportom^{5?} Nélküle soha nem indulok el. Hú! Benne van a nyugdíjas kártyám, az adószámról szóló igazolás. Hol lehet? Csak nem... A retikül belső zsebében, én ostoba picca, ahová mindig teszed!

Nem igyekeztem ölbé venni a retikült, hogy kényelmesen hozzáférjek a cipzáras belső zsebez. Felállni akartam mindenáron, a fenekemen közelebb csúsztam a korláthoz, hogy jobban meg tudjam markolni. Istenem, segíts! Elsőre nem sikerült. Nem fogtam a fölösleges kilókra, a kudarc sem én vagyok, tele kell szívnom a tudómet levegővel, és bent tartani, míg lábra nem állok.

Hú, kifűjj!

Az igazság kimondásakor előbb tükörbe kell nézni, nem azon bosszankodni, hogy... hogy Sáríkat ártatlanul megvádoltam. Na! Nem nyúltam bele a retikül belső zsebébe, nem akartam a cipzárral babrálni, húzni az időt, hisz az igazság előbbre való, sokkal, de sokkal, mint a paszportom mellett lapuló ovális kézitükör. Utólag persze másként gondolom. A fordulót követő harmadik lépcsőfokon állva azonban túl közel volt hozzám a lakásom fekete műbőrrel bevont ajtaja és hol volt még a lépcsőház bejárata!

Sáríka, a tiszta ötös féli bizonyítványod, hazugság. A tanáriban Ircsivel belelapoztunk a nyolc Á osztálynaplójába. Hármás, hármás, hármás, egyéb sem állt a neved mögött, csak tiszta hármás.

13.

Nem a hármás osztályzatok változtak ötösökké, és az osztálynapló is igazi maradt, Ircsi nemkülönben. Emlékezetem a tanári szoba hosszú, piros terítővel borított asztalát sem rövidítette meg egy arasznyival sem, a fal mellett álló, kávéfőzést szolgáló kis asztalka a rezsóval és a sok-sok fehér csészécskével meg olyan eleven emlékkép, hogy érezni a pörkölt kávé illatát. Mégis meghazudtoltak. A megszólalásom pillanatában a huzat kisöpörté őket a lépcsőforduló törött ablakán. Huss! Kabátról a tollpíhét.

Nem, nem gondoltam meg magam. Akkor mért nem mondtam azt, amit szándékoztam, amit ötven éve készülök megmondani Sáríkáknak, hmm? Én, a vakarcs, aki istenkémnek és nagymamám konokságának köszönhetően jöhettem világra, és akit a véletlen már kilenc évesen ráébresztett a tanári szoba hosszú, piros terítős asztalánál arra, hogy van valami, ami még apunál is erősebb. Olyannyira, de olyannyira, hogy mamám azt tanácsolta, jobb, ha odahaza hallgatok Sáríka hármásairól. A Mikulás félúton jár, és nincs az az igazság, kislányom, amivel apud vissza tudná fordítani.

Méért nem?!

– Öt kabátom van – mondtam, netán motyogtam, suttoztam? Ha nem fogom erősen a lépcsőkorlátot, biztos összerogyok, hanyatt esek, vagy mit tudom én!

Állva maradtam.

Ki, ha nem én?! Apu rég nem forgathatja előre-hátra a mesék kerekét. Hol volt, hol nem volt, élt egyszer egy Emmácska nevezetű galamblelkű várúr... .

Állva maradtam, és le-lenéztem az elnyúlhatetlen, letaposott szárú nagy-papa papucsomra. Vajon hány éve mos, főz, takarít, csoszog velem a lakásban? Húsz, harminc... Csissz a jobb lábas, csössz a bal lábas. Vagy fordítva? Hm! Valahol olvastam, hogy az eredeti papucsoknál nincs olyan, jobb vagy bal lábas, a viselés során lesznek jobb vagy bal lábba valók. Ahogyan, mamám szerint, a feleség sem parancsszóra válik konyhatündérré vagy házisárkánnyá, az ura apránként tesz róla, hogy mivé sikerüljön. Na, hogy ezt ő találta ki, hogy legyen mivel bevarnina a zakatoló varrógépe mellett pletykálkodó szomszédasszonyok száját, vagy netán olvasta valahol, nem tudhatom. Sok könyvet kiolvasott, az életből se kevesebbet. Fifti-fifti. Nem igaz! Nem! Apu nem akarhatott semmi rosszat kihozni anyuból!

Nem!!!

Széthasogatlak, elégetlek, átkozott papucs!

Nyugi, Emmuska-muska!

Nem nyugodtam, lábamról úgy lerúgtam, hogy a lépcsőház faláig repültek a papucsok. Itt nem kell mosogatni, súrolni, port törölni, a fenébe, és emlékezni sem muszáj.

Méért nem?!

A lépcsőházban le-fel kell járni, az új ruhát vagy kabátot mutogatva, hadd egye a sárga irigység a kukucskálón át leselkedőket!

Első lépcsőfok, második, harmadik...

A nagyszekrényben öt kabát lóg a vállfán. Van egy fűzőld és egy mélykék színű tavaszi-őszi kabátom. Kedvem válogatja, mikor melyiket veszem fel.

Szegény Elemér, ha még élne, lenne gondban. Nálam a csapnivaló hangulat se tart ki délig, a jókedvem meg hamar elpárolog. Mélykék szeleburdiság, fűzőld önsajnálát, szegény Elemér! A térdig érő dzsekkabátom bordó színű. Elég pár szem eső, hogy úgy nézsek ki benne, mint fapálcikáján az összeesett vattacukor. A végig begombolt prémgalléros, béléses fekete színű télikabátomban meg puffancsnak érzem magam. Ez komoly. Ha ne adj isten, egyszer elcsúsznék a jeges járdán, biztos elgurulnék. Ez eddig négy.

Első lépcsőfok, második, harmadik...

Hová, háová mezítláb?

Megy le a várúrnő a lépcsőn, vezeklő ruhában és mezítláb.

– Szép a bundája, Emma Károlná. Örülök, hogy ilyen szépen gyógyulnak a gyerekkorában szerzett sebei, és ennek ezentúl hangot is adhat.

– Igor Vasziljevics, mit akar ezzel mondani?

– Nem kell többé sajnáltatnia magát.

– Én, sajnáltatom...

– Azzal, hogy folyton előhozakodik a nem épp rózsás gyerekkorával, egyebet se csinál.

– Baj?

– Egyelőre nem. De bármikor megtetszhet egy korban magához illő fiatalember...

– Igor Vasziljevics, én...

– Vonzónak talál, Emma Károlná, és maradjunk ennyiben. Kérdem, a reménybeli fiatalembert a gyerekkorában ért sérelmeinek felemlgetésével akarja magába bolondítani? Meg se próbálja! Önmagadért szeressen a fiatalember, Emma, hogy viszonzni tud a szerelmét. Na, azért nem kell mindjárt sírni!

– Apu szerette...

– A férjem szeret, én meg majd sajnáltatom magam, ha baj van a házasságok sehová se vezetnek.

Első lépcsőfok, második, harmadik...

(Folytatjuk)

JEGYZETEK:

¹ Ivan Jakovics Franko (1856 – 1916) ukrán költő, író, publicista

² Étkezdébe

³ Kommunista Ifjúsági Szövetség

⁴ Loyolai Szent Ignác

⁵ Паснопр – személyi igazolvány